

TÜRK AKADEMİSİ
SİYASİ SOSYAL STRATEJİK ARAŞTIRMALAR VAKFI

ON ÜÇ İLDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE YİRMİ ALTI İLÇE KURULMASI İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN

TÜRK AKADEMİSİ SİYASİ SOSYAL STRATEJİK ARAŞTIRMALAR VAKFI

İsmail Faruk AKSU

Siyaset, Hukuk ve Yönetim Araştırmaları Merkezi
Bilgi Notu No. 1 // Aralık 2012
www.turkakademisi.org.tr

TÜRK AKADEMİSİ Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmalar Vakfı (TASAV)

Türkiye’de ve dünyada, yaşanmış ve yaşanmakta olan olayları; siyasî, sosyal, tarihî ve kültürel derinlik içinde ve stratejik bir bakış açısıyla değerlendiren, yeni tasarımlar ortaya koyarak gelecek vizyonu oluşturan bir düşünce kuruluşudur.

TASAV, bilimsel kıstasları esas alarak ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeyde araştırma, inceleme ve değerlendirme faaliyetlerinde bulunmaktadır. Çalışmalarını hiçbir kâr amacı gütmeyen ilgililer ile paylaşan TASAV; tarafsız, doğru, güncel ve güvenilir bilgiler ışığında kamuoyunu aydınlatmaya çalışmaktadır.

TASAV’ın amacı; Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluş felsefesine paralel olarak, ülkemizin ekonomik, sosyal, siyasî, kültür ve eğitim hayatının geliştirilmesine; millî menfaat, millî güvenlik ve birlik anlayışının, insan hak ve özgürlüklerinin, demokrasi kültürünün, jeopolitik ve jeostratejik düşünce biçiminin yaygınlaştırılmasına; toplumda millî, vicdanî ve ahlâkî değerlerin hâkim kılınmasına ve Türkiye’nin dünyadaki gelişmelerin belirleyicisi olmasına bilimsel faaliyetler aracılığıyla katkı sağlamaktır.

ARAŞTIRMA MERKEZLERİ

TASAV, aşağıda belirtilen altı Stratejik Araştırma Merkezi vasıtasıyla çalışmalarını yürütmektedir:

1. Dış Politika Araştırmaları Merkezi
2. Güvenlik Araştırmaları Merkezi
3. Siyaset, Hukuk ve Yönetim Araştırmaları Merkezi
4. Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Merkezi
5. Ekonomi Araştırmaları Merkezi
6. Enerji Araştırmaları Merkezi

ON ÜÇ İLDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE YİRMİ ALTI İLÇE KURULMASI İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN

İsmail Faruk AKSU

Siyaset, Hukuk ve Yönetim Araştırmaları Merkezi

Bilgi Notu No: 1 // Aralık 2012

www.turkakademisi.org.tr

Bu yazının tüm hakları saklıdır. Yazının telif hakkı TASAV'a ait olup kaynak gösterilerek yapılacak makul alıntılar dışında önceden izin almadan kullanılamaz ve çoğaltılamaz.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	1
GİRİŞ.....	1
1. GENEL OLARAK KANUNDA DÜZENLENEN HUSUSLAR.....	2
2. KANUN İLE VATANDAŞLARA GETİRİLEN YÜKÜMLÜLÜKLER.....	4
A) YENİ BÜYÜKŞEHİR OLAN İLLERİN MERKEZLERİ, 29 BÜYÜKŞEHİRİN İLÇELERİ VE MAHALLEYE DÖNÜŞEN BELDELER BAKIMINDAN.....	4
B) MAHALLE YAPILAN KÖYLER BAKIMINDAN.....	5
3. GENEL DEĞERLENDİRME	7
SONUÇ	11

ON ÜÇ İLDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ VE YİRMİ ALTI İLÇE KURULMASI İLE BAZI KANUN VE KANUN HÜKMÜNDE KARARNAMELERDE DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN

GİRİŞ

12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı Kanun, 06.12.2012 tarih ve 28489 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Kanunun bazı hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir; bazı hükümleri ise yapılacak ilk mahallî idareler genel seçiminde yürürlüğe girecektir. Kanun ile Türk idare sisteminde bazı yenilikler getirilmiştir.

Yapılan düzenlemelerle idarenin bütünlüğü ilkesinin zedelenmesi; eşitlik ilkesine aykırılık, hukuk sisteminde ikilik, merkezî idarenin denetim ve vesayet yetkisinin zaafa uğratılması, üniter yapının tahrip edilerek federasyona dayalı bir sistemin altyapısının hazırlanması, büyükşehir belediyelerinin sınırlarının mülkî sınırlar olmasının Anayasa’daki büyükşehirlerin kuruluşuna ilişkin hükme aykırılık taşıması gibi gerekçelerle Anayasa’ya aykırılığı iddia edilen Kanun; gerek TBMM’deki görüşmeler sırasında gerekse kamuoyunda eleştiri konusu olmuştur.

Söz konusu Kanunun gerekçesinde, büyükşehiri zorunlu kılan hususlardan birisinin “*belli bir coğrafi alanda, çok sayıda yerel yönetimin yetkili olması hâlinde planlama ve koordinasyonun sağlanamayışı ve ölçek ekonomisinden yeterince yararlanılamaması nedeniyle kaynak israfına yol açılması*” olduğu belirtilmekte ve “*bu çerçevede yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırı mülkî sınır olacak biçimde optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapısının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır*” denilerek bu Kanunun belki de en çok tartışılan konusu olan belediye sınırlarının mülkî sınırlar olarak belirlenmesi, hizmetin etkin sunumunun sağlanabilmesi anlayışına bağlanmaktadır. Gerekçe’de ayrıca, mevcut yerel yönetim yapısı ile yerel nitelikteki kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde sunulma imkânı kalmayan bazı illerde, bu hizmetlerin vatandaşların artan beklentilerini karşılayabilecek nitelik ve kâbiliyetle donatılmış, ideal ölçekte etkin hizmet sunma potansiyeline sahip yerel yönetimlerce sağlanmasının öngörülmekte olduğu ve bu doğrultuda bir düzenleme yapıldığı ifade edilmiştir.

Aşağıda, 6360 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemelere ve bu düzenlemelerin vatandaşların hayatını nasıl etkileyeceğine dair hususlara yer verilmiştir.

1.GENEL OLARAK KANUNDA DÜZENLENEN HUSUSLAR

- Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa ve Van olmak üzere 13 ilde büyükşehir belediyesi kurulmaktadır.
- Büyükşehir belediyesi kurulan 13 ilde 24, Zonguldak'ta 2 olmak üzere toplam 26 yeni ilçe kurulmaktadır. (Aydın 1, Balıkesir 2, Denizli 1, Hatay 4, Manisa 2, Kahramanmaraş 2, Mardin 1, Muğla 2, Tekirdağ 3, Trabzon 1, Şanlıurfa 3, Van 2, Zonguldak 2)
- Yeni kurulan ilçeler için 6.445 kadro ihdas edilmektedir.
- Toplam nüfusu 750 bin ve üstünde olan bütün illere büyükşehir belediyesi statüsü verilmektedir. Bundan böyle nüfusu 750 binden fazla olan il belediyeleri kanunla büyükşehire dönüştürülebilecektir.
- Mevcut 16 büyükşehirle birlikte toplam büyükşehir sayısı 29 olmaktadır.

Mevcut Büyükşehirler (16 İl)	Yeni Kurulan Büyükşehirler (13 İl)
Adana	Aydın
Ankara	Balıkesir
Antalya	Denizli
Bursa	Hatay
Diyarbakır	Malatya
Eskişehir	Manisa
Erzurum	Kahramanmaraş
Gaziantep	Mardin
İstanbul	Muğla
İzmir	Tekirdağ
Kayseri	Trabzon
Kocaeli	Şanlıurfa
Konya	Van
Mersin	
Sakarya	
Samsun	

- Büyükşehir olan 14 il (İstanbul ve Kocaeli hariç) ve yeni kurulan 13 büyükşehir olmak üzere toplam 27 büyükşehirde, büyükşehir belediyesi sınırları il mülkî sınırları hâline getirilmektedir. İstanbul ve Kocaeli illerinin büyükşehir belediye sınırları 10.07.2004 tarih ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun Geçici 2'nci maddesi ile il mülkî sınırları olarak belirlenmiştir.
- Büyükşehir belediyesi seçimlerinde seçim çevresi, büyükşehir belediye sınırı, yani ilin mülkî sınırı olacaktır.
- Büyükşehir olan illerde İl Özel İdareleri'nin tüzel kişiliği, bucaklar ve bucak teşkilâtları kaldırılmaktadır.

- Büyükşehir belediyelerinin yetkileri genişletilmekte, ilçe belediyelerinin birçok yetkisi büyükşehir belediyesine geçmektedir.
- Büyükşehirle bağlı ilçelerin mülkî sınırları içinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılarak köyler mahalle, belde belediyeleri de beldelerin ismiyle ve tüm mahalleleriyle birlikte tek mahalle olarak bağlı olduğu ilçenin belediyesine katılmaktadır. Buna göre büyükşehir olan 29 ilde, 29 İl Özel idaresi, 1.032 belde belediyesi ve 16.082 köyün tüzel kişiliği ilk mahallî idareler genel seçimi itibarıyla sona ermektedir. (Kanunun gerekçesinden alınmıştır.)
- İçişleri Bakanlığı teşkilâtı içinde ve Valiye bağlı olmak üzere illerde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmaktadır. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı merkezî idarenin askerî ve adlî işleri dışında taşradaki tüm birimlerinin koordinasyonundan sorumlu olacaktır. Afet yardım, acil çağrı, yatırım izleme, rehberlik ve denetim, strateji ve koordinasyon ile ilgili idarî müdürlükler ve gerektiğinde geçici birimler kurabilecektir. Valilik; kadro, yer ve unvanlarına bakılmaksızın ihtiyaç durumuna göre uzman, sözleşmeli personel ve memurları bu başkanlıklarda görevlendirmeye yetkili olacaktır.
- Diğer 52 ilde ise 2011 yılı nüfusu 2000'in altında olan 559 belde belediyesinin tüzel kişiliği, ilk mahallî seçimden geçerli olarak kaldırılıp köye dönüştürülmektedir. Kapanacak belediyelerden Kanunun yayımı tarihine kadar birleşip nüfusu 2000'in üzerine çıkan belediyelerin tüzel kişiliği korunacak, ayrıca 30.06.2013 tarihine kadar köye dönüştürülen belediyeler, belediye meclislerinin kararı ile ortak sınırı olan ve kapanmayan belediyelerle birleşebilecektir.
- Buna göre 1.032'si büyükşehirlerdeki belediyeler, 559'u nüfusu 2000'in altına düşen belde belediyeleri olmak üzere toplam 1.591 belde belediyesi ilk mahallî idare genel seçimleri ile birlikte kapanmaktadır.
- Oransal olarak bakıldığında kapanan belediyeler 2.950 olan toplam belediyelerin yüzde 54'üne, 1.977 olan belde belediyelerinin yüzde 80,5'ine tekabül etmektedir. Öte yandan tüzel kişiliği sonlandırılmak suretiyle mahalleye dönüştürülen 16.082 köy, 34.283 olan toplam köyün yüzde 46,6'sını oluşturmaktadır.
- Kaldırılmakta olan İl Özel İdareleri'nin işleri, ilgisine göre bakanlık ve bağlı kuruluşların taşra teşkilâtlarına devredilmektedir.
- Tüzel kişilikleri kaldırılan belediye ve köylerin bazı yetkileri Kanunun yayımı tarihi itibarıyla ilçe belediyesi onayına bağlanmakta; personeli, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçlarının ilk mahallî seçim itibarıyla ilgisine göre büyükşehir belediyesi, bağlı kuruluşu veya ilçe belediyesine devredilmesi öngörülmektedir.
- Ayrıca, kapatılan köy ve beldelerin personeli, mal varlıkları, alacak hak ve borçları ile iştirakleri tasfiye edilmektedir.
- Belediye ve bağlı kuruluşlara devredilen personelden komisyon marifetiyle ihtiyaç fazlası olarak belirlenen memur, sözleşmeli personel ve işçilerin

Devlet Personel Başkanlığı'nca diğer kamu kurum ve kuruluşlarına devredilmesi öngörülmektedir. Kaldırılan köylerde görev yapan geçici köy korucuları aynı yerde göreve devam edecek olmakla birlikte, ihtiyaç hâlinde başka yerlerde de görevlendirilebileceklerdir.

- Büyükşehir olan yerlerde ayrılma yoluyla belde kurulabilmesi için nüfus şartı 50.000'den 20.000'e düşürülmekte, belediye sınırları içinde mahalle olabilmek için asgarî nüfus 500 olarak belirlenmektedir.
- Orman köylüsü ile mera, yaylak ve kışlaklara ilişkin 4342 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmaya devam edeceği öngörülmektedir.

2.KANUN İLE VATANDAŞLARA GETİRİLEN YÜKÜMLÜLÜKLER

A) YENİ BÜYÜKŞEHİR OLAN İLLERİN MERKEZLERİ, 29 BÜYÜKŞEHİRİN İLÇELERİ VE MAHALLEYE DÖNÜŞEN BELDELER BAKIMINDAN

- Emlâk vergisi yüzde 100 zamlı ödenecektir. Büyükşehir sınırları içine alınan ilçe ve beldelerde, emlak vergileri büyükşehir tarifesinden, yani yüzde 100 artırımlı olarak ödenecektir. Buna göre, ilçe ve beldede evi, işyeri, arsası ve arazisi olanlar;
 - Evler için binde 1 yerine, binde 2 oranında,
 - Diğer binalar için binde 2 yerine, binde 4 oranında,
 - Araziler için binde 1 yerine, binde 2 oranında,
 - Arsalar için binde 3 yerine, binde 6 oranında emlak vergisi ödeyecektir.

Ayrıca bu vergilerin yüzde 10'u oranında ödenen taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına katkı payı da iki katına çıkacaktır.

- Çöp vergisi yüzde 25 zamlı ödenecektir. Büyükşehir sınırları içine alınan ilçe ve beldelerde, çevre temizlik vergisi büyükşehir tarifesinden, yani yüzde 25 artırımlı olarak ödenecektir.
- Yol, kanalizasyon ve su tesislerinin harcamalarına katılma payı ödenecektir. Belediyece yapılan, onarılan ve genişletilen yolların iki tarafında bulunan gayrimenkul sahiplerinden yol harcamalarına katılma payı, kanalizasyon ve su tesisleri yapımında bundan faydalanan gayrimenkul sahiplerinden kanalizasyon harcamalarına katılma payı ve su tesisleri harcamalarına katılma payı alınacaktır.
- Esnaf ve sanatkârın ödediği vergiler ve yükümlülükleri artmaktadır. Büyükşehir belediye sınırları içine alınan ilçe ve beldedeki bakkal, kahveci, büfeci, kasap, lokantacı, oto tamircisi, tuhafiyeci, manifaturacı, kuruyemişiçi, manav ve imalatçı esnaf artık basit usûlde değil, gerçek usûlde vergilendirilecek ve esnafın ödeyeceği vergi artacaktır. Esnaf, her ay KDV, üç ayda bir gelir vergisi ve en az üç ayda bir gelir vergisi stopaj beyannamesi verecek, her beyanname için damga vergisi ödeyecek, yazar kasa alacak, defter tutacak ve malî müşavirle çalışmak durumunda olacaktır.
- Esnafın, esnaf odaları üye kayıt ücreti ve yıllık aidatları yüzde 100 artacaktır. Büyükşehir sınırları içine alınan ilçe ve beldelerde, esnaf odaları üye kayıt

ücreti ve yıllık aidatları büyükşehir tarifesinden ödenecek ve yüzde 100 artacaktır.

- Bazı belediye hizmetleri büyükşehir belediyesi tarafından verilecektir. Daha önce ilçe ve belde belediyelerince verilen bazı hizmetler, 1/5000 ile 1/25000 arasındaki nazım imar planı işleri, su, kanalizasyon işleri, toplu taşıma hizmetleri, meydan, bulvar, cadde ve anayolları ile mahalle yapılan köy ve beldeleri ilçeye bağlayan yolların yapımı, bakım ve onarımı, temizliği, karla mücadele çalışmaları ve buralardaki reklam ve ilân işleri ildeki büyükşehir belediyesince,

Büyükşehir belediyesi yetki alanı dışında kalan imar işleri ile yollar ve sokaklara ilişkin hizmetler, çöp toplama, evlendirme, cenaze defin gibi hizmetler ilçe belediyesince yapılacaktır.

İlçe ve belde halkı artık birçok sorununa belde ve ilçesi yerine ildeki büyükşehir belediyesinde çözüm arayacaktır.

- İl Özel İdaresi, belde belediyeleri ve mahallî idare birlikleri kapatılacak, hak, alacak ve borçları ile personeli devredilecektir. Kapatılan özel idare ve belediyelerin personeli, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları; ilgisine göre bakanlıklara, büyükşehir belediyesi, bağlı kuruluşu veya ilçe belediyesine devredilecektir. İhtiyaç fazlası olan personel başka kurumlara ve başka yerlere aktarılmak üzere havuzda toplanacaktır. Devlet Personel Başkanlığı özelleştirme işlemlerinde uygulanan prosedürle istihdam fazlası personeli başka kurumlara aktaracaktır.
- İlçenin beldeleri ve köyleri ortadan kalkacaktır. İlçenin köyleri mahalle olacak, belde belediyeleri kapanacak ve beldelerinin mahalleleri ilçe belediyesinin mahallesi olacaktır.

B) MAHALLE YAPILAN KÖYLER BAKIMINDAN

Kanun ile birlikte kırsalda yaşadığı hâlde büyükşehirli olacak olan vatandaşlarımıza ilâve yükler gelmektedir. Her ne kadar vergi ve harçların tahsilâtına 5 yıl muafiyet getirilmiş olsa da, bu geçiş sürecini müteakip vatandaşlarımız birçok yeni vergi, harç ve mükellefiyetlerle karşı karşıya kalacaktır.

- Köyler ilçe belediyesinin mahallesi olacaktır. Bu şekilde köy kimliği ortadan kalkacak, aidiyet duygusu kaybolacak ve manevî hatıralar yok olacaktır. Dolayısıyla vatandaşlar, sosyal ve psikolojik bir külfete maruz kalacaktır.
- Köy tüzel kişiliğinin her türlü taşınır ve taşınmaz malları köyün elinden alınacaktır. Tüzel kişiliği kaldırılan köylerin personeli, her türlü taşınır ve taşınmaz malları, hak, alacak ve borçları ilgisine göre bakanlıklara, büyükşehir belediyesi, bağlı kuruluşu veya ilçe belediyesine devredilecektir.
- Köylü emlak vergisi ödemeye başlayacaktır. Bu düzenleme 5 yıl sonra yürürlüğe girecektir. Ancak, yürürlüğe girdiğinde büyükşehir dâhil olan köylerde oturan vatandaşlar büyükşehir tarifi üzerine, yani yüzde 100 artırımlı emlak vergisi ödeyecektir. Buna göre köylü;
 - Evler için binde 2 oranında,
 - Diğer binalar için binde 4 oranında,

- Araziler için binde 2 oranında,
- Arsalar için binde 6 oranında emlak vergisi ödeyecektir.

Ayrıca ödeyeceği bu vergilerin yüzde 10'u oranında da taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına katkı payını ilâve olarak ödeyecektir.

Hâlen emlak vergisinden muaf olan, köylere ve köy birliklerine ait tarım işletme binaları, soğuk hava depoları, içmeler ve kaplıcalar ile köylünün hamam, çamaşırhane, değirmenler ve köy odaları için de artık emlak vergisi ödenecektir.

- Su kullanımı (içme ve kullanma suyu) ücretli olacaktır. Su parası 5 yıl süreyle en düşük tarifenin yüzde 25'i üzerinden ödenecek olmakla birlikte 5 yıl sonra normal tarife uygulanmaya başlayacaktır. Köylü kuyudan kullandığı suya bile para ödeyecektir.
- Köylü çöp vergisi ödeyecektir. Çöp vergisi, 5 yıl süreyle alınmayacak olmakla birlikte, köylü 5 yıl sonra büyükşehir tarifi üzerinden, yani yüzde 25 artırımlı olarak çevre temizlik vergisi ödemek durumunda kalacaktır.
- Ayrıca köye yapılacak yol, kanalizasyon ve su tesislerinin harcamalarına katılma payı ödenecek olup bu uygulamaya da 5 yıl sonra başlanılacaktır.
- Belediyenin ruhsatı olmaksızın her nevi inşaat yasaklanmaktadır. Bu yasağın uygulanmasına 5 yıl sonra başlanılacaktır.
- Belediye hizmetleri ilçe belediyesinden ve ağırlıklı olarak da ildeki büyükşehir belediyesinden verilecektir. Su, kanalizasyon işleri, toplu taşıma hizmetleri, köyün meydan ve anayolları ile köyü ilçeye bağlayan yolların yapımı, bakım ve onarımı, temizliği, karla mücadele çalışmaları ve buralardaki reklam ve ilân işleri ildeki büyükşehir belediyesince; büyükşehir belediyesi yetki alanı dışında kalan imar işleri ile yollar ve sokaklara ilişkin hizmetler, çöp toplama, evlendirme, cenaze defin gibi hizmetler ise ilçe belediyesince yapılacaktır.
- Hâlen ihtiyacı olduğunda rahatlıkla ulaşabildiği muhtar ve belde belediye başkanı yerine, uzun ve karmaşık bürokratik formalitelerle uğraşmak zorunda kalacak olan vatandaşlar, hizmet ihtiyacını daha zor ve uzun zaman içinde karşılayabilecektir.
- Köylüye bunların dışında da ilâve vergi ve harç ödeme yükümlülüğü gelmektedir. Belediye Gelirleri Kanunu'nda yer alan vergi, harç ve katılım payları, köyler ve köylüler için de uygulanacaktır. Köylünün de 5 yıl sonra tâbi olacağı Belediye Gelirleri Kanunu'nda yer alan vergi, harç ve katılım payları şunlardır:

Çevre Temizlik Vergisi (%25 artırımlı),
İlân ve Reklam Vergisi (tabela vergisi),
Eğlence Vergisi,
Haberleşme Vergisi,
Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi,
Yangın Sigortası Vergisi,
İşgal Harcı,
Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı,
Kaynak Suları Harcı,

Tellallık Harcı,
Hayvan Kesimi Muayene ve Denetleme Harcı,
Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı,
Bina İnşaat Harcı,
İmar Harçları (Parselasyon Harcı, İfraz ve Tevhit Harcı, Plan ve Proje Tasdik Harcı, Zemin Açma İzni ve Toprak Hafriyatı Harcı, Yapı Kullanma İzni Harcı),
İşyeri Açma İzni Harcı,
Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı,
Sağlık Belgesi Harcı,
Yol Harcamalarına Katılma Payı,
Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı,
Su Tesisleri Harcamalarına Katılma Payı.

- Köylünün ahır yapacağı yerlere sınırlama getirilebilecektir. Umumî Hıfzıssıhha Kanunu'na göre belediyeler ahır yapılamayacak yerleri belirleyecek ve köyler büyükşehir belediyesi kapsamı içinde olduğu için mevcut yapılara sınırlama gelebilecektir.
- Köydeki esnaf ve sanatkârın yükümlülükleri artacaktır. Köydeki esnaf basit usul yerine artık gerçek usulde vergilendirilecektir. Ödeyeceği vergi artacak, her ay KDV, üç ayda bir gelir vergisi ve en az üç ayda bir gelir vergisi stopaj beyannamesi verecektir. Her beyanname için damga vergisi ödeyecek, yazar kasa alacak, defter tutacak, bunun yanında malî müşavirle çalışmak durumunda kalacak, esnaf odaları üye kayıt ücreti ve yıllık aidatlar yüzde 100 artacaktır.

Köylerde gezici olarak her türlü sanat işleri ile uğraşanlar ve aynı işleri bir işyeri açmak suretiyle yapanlar için gelir vergisi muafiyeti kalkmaktadır.

Köyler veya köy birlikleri tarafından köylünün ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla işletilen hamam, çamaşırhane, değirmen, soğuk hava deposu ve yolcu taşıma işletmeleri ile tarım işletmelerinin kurumlar vergisi muafiyeti kalkmaktadır.

Köy muhtarları ile köylerin kâtip, korucu, imam, bekçi ve benzeri hizmetlilerine köy bütçesinden ödenen ücretler ile çiftçi mallarını koruyacak bekçilerin ücretleri ile ilgili gelir vergisi istisnası kalkmaktadır.

3. GENEL DEĞERLENDİRME

Yapılan düzenleme ile büyükşehir belediyesi kurulması öngörülen 13 il ile birlikte büyükşehir olan toplam 29 il için hem merkezi hem de yerel düzeyde farklı yönetim biçimleri ve esasları getirilmektedir.

Kanunun Anayasa'nın idare ve yerel yönetimleri düzenleyen hükümleri ile ne ölçüde bağdaştığı tartışılmakta olup bazı hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Kanunun, Anayasa Mahkemesi'ne götürüleceği anlaşılmaktadır. Kanun, taşıdığı belirsizlikler yanında oluşturduğu ikili hukuk sistemiyle kamu hizmetlerinin bütün vatandaşlara fırsat eşitliği içinde ulaşmasını engelleyici bir özellik de taşımaktadır.

Büyükşehir belediyelerinin yetkilerini siyasî ve ideolojik yönlendirme, kayırma ya da caydırma amacıyla kullanabilmesine ortam hazırlayan Kanun ile sübjektif takdir ve tercihlere bağlı olarak iller ve vatandaşlar arasında farklı, dengesiz ve tutarsız uygulamalara yol açılması ihtimali ortaya çıkmıştır.

İçeriğine bakıldığında Kanunun esas itibarıyla idarenin hizmet sunma anlayışına ilişkin bir değişiklik öngörmediği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle vatandaşın karşılaştığı sorunlar ile kaliteli hizmet sunumuna ilişkin engeller ortadan kaldırılmamaktadır.

İnsan kaynaklarını nitelik olarak geliştirmeye, devlet otoritesini ve güvenilirliğini tesis etmeye dönük yapısal tedbirler içermemektedir.

Her ne kadar gerekçesinde hizmette etkinlik anlayışından hareket edildiği ifade edilse de Kanun, yerel alanda yeni bir “merkeziyetçilik” üretmekte; kamu hizmetlerinin büyük ölçüde aksamasına neden olacak, bürokratik formaliteleri artırırken yeni bölgesel güç odakları oluşturacak düzenlemeler içermektedir. Bu durum “yerinden yönetim” ilkesi ile de esasen bağdaşmamaktadır.

Bölge odaklı bir yönetim yapısı oluşturulmakta ve yetkiler bu yapı içinde toplanmak istenmektedir. Kanun ile valilere verilen bu yetkilerin büyükşehir belediyelerine devredilmesi ya da yetkililerce zaman zaman dile getirilen valilerin seçimle işbaşına gelmesi projesinin gerçekleşmesi hâlinde merkezî idareden bu yetkiler koparılmış, idarenin bütünlüğü ilkesi ortadan kaldırılmış ve bölgesel yönetime geçilmiş olacaktır.

Öte yandan, gerekçede belirtilen optimal ölçek ekonomisinin ne olduğu ve nasıl hesaplandığı, belediye büyüklüklerinin ve coğrafi sınırlarının ideal ölçeğinin hangi yöntemle hesaplanarak belirlendiği ya da bu yönde bir etki analizinin yapıp yapılmadığı belli değildir.

Bu kapsamda mevcut ve yeni kurulan büyükşehir belediyelerinin sınırlarının, il mülkî sınırlarına genişletilmesi, imar bütünlüğü ve benzeri gerekçelerle ilçe belediyelerinin yetkilerinin büyük şehrin vesayeti altına girmesi, “büyükşehir belediye başkanlıklarını” klâsik anlamda bir belediye olmaktan çıkarmaktadır. Böylelikle, büyükşehir belediyeleri bir adım sonrasında “bölge idaresi”ne dönüşebilecek bir yapıya büründürülmektedir.

Bu durum, üniter devlet yapısına aykırıdır. Üniter devlette, egemenlik parçalı olmayıp âdem-i merkeziyeti sağlayan mahallî idareler, merkezî idarenin vesayet denetimine tâbi bulunmaktadır. 6390 sayılı Kanun’la birlikte seçilmiş büyükşehir belediye başkanları, il coğrafi sınırında geçerli olacak yetkileriyle aşırı güçlü idarî otoriteler hâline gelecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin yönetim yapısını yakından ilgilendiren Kanun ile idarenin bütünlüğü ilkesini sekteye uğratan hükümler getirilmekte, vatandaşlar arasında eşitliği zedeleyen farklı bir hukuk yaratılmakta bu nedenle de Kanunun,

sadece belediyelerle ilgili bir kanun olarak değerlendirilmesi eksik bir yaklaşım olmaktadır. Bir yandan merkezî idarenin yetkileri kaldırılırken, oluşturulan yerel merkezler hizmette etkinlik ve verimlilik sağlamayacağı gibi bürokrasinin artmasına yol açarak daha hantal bir yapı da oluşturulabilecektir.

Nitekim il mülkî sınırları içindeki, merkeze oldukça uzak mesafeli belediyeleri kapatılan yerleşim yerlerine büyükşehire bağlı birimler kurularak hizmet götürüleceği yetkililerce ifade edilmiştir. Bu ifade esasen neden mevcut belediyelerin kaldırıldığı sorusunun tekrar sorulmasını gerektirmektedir. Önerilen yapı bürokratik yeni formaliteler nedeniyle vatandaşın hizmete ulaşmada zor durumda kalacağını göstergesidir. Kanunun uygulamaya girmesiyle aksaklıklar daha belirgin olarak ortaya çıkacaktır.

Belde belediyelerinin kaldırılması ve yeni birimler kurulması hizmetin yerinden sunulması ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Ayrıca köylerin ve beldelerin kaldırılması ile ilçe belediyelerinin büyükşehir belediyelerinin tahakkümü altına alınmaları, demokratik katılımın ve seçmen denetiminin etkisizleştirilmesi anlamına da gelmektedir.

Kapatılan belediye ve diğer kurumlardaki personelin diğer kurumlara nakline ilişkin düzenlemeler ilgili personelin hem özlük hakları bakımından hak kaybına yol açmakta, hem de çalışanların yerinden yurdundan edilmek suretiyle mağdur olmalarına neden olmaktadır.

Kanun, 29 büyükşehirde 2005 yılında kabul edilen 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu ile görev ve yetki bakımından güçlendirilen İl Özel İdareleri'nin tüzel kişiliğini kaldırmakta, İl Genel Meclisleri de idarî geleneğimizdeki yeriyle birlikte tarihe gömülmektedir.

Belediyelerin kırsal alanları kapsayacak şekilde genişletilmesi il idare sisteminde ortaya çıkacak boşluğu doldurmayacak; İl Özel İdaresi sisteminin kaldırılması, hükümet ve devlet politikalarının yerine getirilmesini imkânsız hâle getirecektir. Zira yerel yönetimlerin, çoğu zaman devleti temsil gibi bir kaygısı olmayacaktır.

Mahallî idarelerin güç ve etkinlik kazanması, merkezî idarenin güçlü olmasına bağlı bulunmaktadır. Kanun ile kırsal alan yönetimi belediyelere devredilerek kırsal alanın planlanmasında köy muhtarı, ihtiyar heyeti, kaymakam ve vali devre dışına çıkarılmaktadır.

Köylü, yaşam alanı üzerindeki birçok hakkını kaybetmekte, yeni birçok mükellefiyete maruz kalmaktadır.

Tarım ve hayvancılıkla uğraşan, suyu bedava kullanan, vergi muafiyetine sahip köyler; belediye sınırlarına alınmakla bu hak ve menfaatleri kaybettiklerinden köylü için hayat daha pahalı, daha karmaşık hâle gelecektir. Sonuç itibarıyla köyde yaşayan insanların ekonomik ve sosyal hayatı kısıtlanacaktır.

Öte yandan, “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” gereği yerel yönetimlerin tüzel kişiliğinin ortadan kaldırılması için orada yaşayan halkın halkoylaması yoluyla rızasının alınması, ayrıca hizmetin en yakın birimden verilmesi (*subsidiarity*) ilkesinin de çiğnenmemesi gerekmektedir. 1.591 belediyenin kaldırılması suretiyle yapılan, tam da bu ilkenin tersidir. Bu nedenle Kanun, iki açıdan da Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın öngördüğü ilkelere de aykırıdır.

Gelişmiş demokrasiyle yönetilen ülkelerde, vatandaşın doğrudan hizmet alabilmesi, seçtiği kişilerin faaliyetlerini daha yakından denetleyebilmesi, belediye hizmetlerinden daha kolay ve daha fazla faydalanabilmesi için, belediyecilik anlayışı yaygınlaştırılırken; bu Kanun’la beldelerin kapatılması vatandaşın hizmet alımını daha da güçleştirecektir. (65 milyon nüfusu olan Fransa’da 36.500 belediye bulunurken, 75 milyon nüfusu olan ülkemizde bu sayı Kanun ile 2.950’den 1.385’e düşürülmektedir).

Sonuç itibarıyla Kanun, yerel yönetimlerin kaynak ve imkânlardan daha fazla istifade etmesini temin etmek ve bu alanda var olan eksik ve ihtiyaçları gidermek suretiyle vatandaşa daha yakın ve daha etkin hizmet sunma anlayışına hizmet etmemektedir.

Söz konusu Kanunun, binlerce yıllık devlet tecrübe ve geleneği ile oluşan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin kuruluş felsefesi ve Anayasa’da düzenlenen idarî yapısı ile ne ölçüde örtüştüğü de tartışma konusudur. Kanun ile Türkiye’de, mahallî idareler ölçeğinden başlayarak fıkri ve fizikî ayrışma tuzağına sürüklenebilecek bir altyapı oluşturulmaktadır. Bu çerçevede, büyükşehir belediye sınırlarının il mülkî sınırına çekilmesi, bölge tabanlı “demokratik özerklik” ve otonomi talebinin ve bölgesel yönetim ve eyalet sistemine geçişin kilidini açma çabası olarak değerlendirilmektedir.

Köy tüzel kişiliğinin kaldırılması, yeni sosyolojik facialara neden olabilecektir. Kentlerde ortaya çıkacak kontrolsüz ve plansız yığılma ile birlikte yozlaşma, yoksulluk ve asayişsizlikler artabilecektir.

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı’na personel alımı ile ilgili Valilere verilen geniş yetkiler, yerel siyasî baskıları artıracak gibi rasyonel olmayan bir istihdam yapısı ve kalitesiz hizmet vesilesi olabilecektir.

Kanunla yapılan yeni düzenlemeler, birçok belirsizliği de beraberinde getirmektedir. Bunların sonucu ortaya çıkacak olumsuzluklar, kamu düzeninin sağlanmasına ve devlet hizmetlerinin etkin, verimli ve eşgüdüm içinde yürütülmesine mâni olacaktır.

SONUÇ

Kanunun gerekçesinde, büyükşehir belediyelerine ilişkin düzenlemenin, hizmette etkinlik sağlanması ve daha az maliyetle daha fazla hizmet sunulması temel ilkelerine bağlı olarak tanzim edildiği ifade edilmektedir. Oysa, yapılan düzenlemelerle hizmetin vatandaşa en yakından sunulması anlayışından uzaklaşmış, bu yönüyle bürokrasi daha da artırılmış, vatandaşa ilâve yükler getirilmiştir. Bu yaklaşımın katılımcılık anlayışı ile de bağdaşmadığı ortadadır. Bununla birlikte, coğrafi alan belirlemesine ilişkin olarak sözü edilen “ölçek ekonomisi” ve “ideal ölçek” gibi kavramların belirsiz ve tutarsız oldukları anlaşılmakta ve “gerçek” gerekçe olmadıkları izlenimi edinilmektedir.

Öte yandan, bu düzenlemenin “açılım” sürecinin bir parçası olduğu yönünde ciddi şüpheler bulunmaktadır. Bu şüpheler, kamuoyuna yansıyan “Oslo görüşmeleri” sırasında dönemin Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı Hakan Fidan’ın “...İktidar beş sene önce dedi ki, biz dedi, yerel yönetimler yasasını geçiriyoruz, belli şeylerin mahallî teşkilâtlarını kaldırıyoruz. Millî eğitim, şunlar bunlar bakanlıklarını kaldırıyoruz, Valiliklere ve belediyelere veriyoruz. İlk önce Valiliklere, uzun vadede belediyelere gidecek...” ifadesiyle desteklenmektedir. Bu ifadede, sunulan hizmete dair gerekçeler dışında, “demokratik özerklik” talebinin de düzenlemelerde dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Nitekim 2004 yılından bu yana yapılan belediye kanunlarındaki değişiklikler ile İl Özel İdareleri’ni güçlendiren İl Özel İdaresi Kanunu’ndaki değişikliklere ilişkin kanunların gerekçeleri de öngörülen hizmetin yerinde, etkin ve katılımcı bir anlayışla sunumuna dayanmaktadır. Gerekçede paralellik olmakla birlikte, düzenlemelerin içeriğinde bu iyiniyetli gerekçeleri aşan birtakım unsurların yer aldığı görülmektedir. Bu durum ise, söz konusu Kanunun, hizmetin etkin sunumuna ilişkin kaygıların yanında, sözü edilen sebebe de bağlı olarak hazırlandığı şüphesini kuvvetlendirmektedir.

**6360 sayılı Kanun yasalaşmadan önce ve sonra olmak üzere,
Türkiye'deki belediye, İl Özel İdaresi ve köy sayıları**

	6360 SAYILI KANUN ÖNCESİ	6360 SAYILI KANUN SONRASI	6360 SAYILI KANUN İLE KALDIRILAN	6360 SAYILI KANUN İLE KURULAN
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ SAYISI	16	29	-	13
İL BELEDİYESİ SAYISI	65	52	-	-
BÜYÜKŞEHİR İLÇE BELEDİYESİ SAYISI	143	500	-	-
İLÇE BELEDİYESİ SAYISI	749	418	-	26
BELDE BELEDİYESİ SAYISI	1977	386	1591*	-
TOPLAM BELEDİYE SAYISI	2950	1385	1591	26
İL ÖZEL İDARESİ SAYISI	81	52	29	-
KÖY SAYISI	34.283	18.201	16.082	-

*1032 büyükşehir belde belediyesi ile nüfusu iki binin altında kalan 559 belde belediyesi, (6360 sayılı Kanunun gerekçesinden alınmıştır.)